

метод. посіб. Київ: Богдана, 2003. 520 с.

3. Терещук А. Технологічні та методичні основи сучасного уроку трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2008. № 1. С. 10–13

4. Титаренко В.П. Народні промисли України: навч. посіб. Полтава: Полтавський літератор, 2011. 524 с.

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ВОЄННОГО ЧАСУ: ВИДИ, ДЖЕРЕЛА ВИНИКНЕННЯ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

Ярош Анастасія Олександрівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

***Анотація.** 24 лютого 2022 року Російська Федерація оголосила війну Україні. За час повномасштабного вторгнення наша держава зазнала неабияких людських і матеріальних втрат. Розуміння небезпеки та способів як зберегти своє життя під час бойових дій є надзвичайно актуальним питанням. У статті досліджено джерела та види небезпечних ситуацій воєнного часу, подано найпростіші рекомендації, що робити у випадку виникнення небезпеки воєнного характеру.*

***Ключові слова:** війна, надзвичайні ситуації воєнного часу, ядерна зброя, хімічна зброя, біологічна зброя.*

Війна – найбільш трагічна сторінка в історії будь-якої держави. За підрахунками учених, за останні чотири тисячоліття людської цивілізації лише близько трьохсот років були відносно мирними. Війни на планеті забрали життя вже понад 4 млрд. людей. Воєнні дії спричиняють чимало ситуацій, які призводять до масштабних руйнувань та загибелі великої кількості населення.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру – це ситуації, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, вибухівки, транспортних та інженерних комунікацій тощо [4].

Ми можемо виділити такі основні джерела небезпечних ситуацій воєнного часу:

- використання зброї;
- антисанітарна обстановка під час ведення бойових дій.

Найнебезпечнішим джерелом надзвичайних ситуацій воєнного характеру є зброя. Виокремлюємо такі її види:

- зброя масового ураження (ядерна, хімічна та біологічна);
- звичайна зброя (наприклад, вогнепальна, ракетна, артилерійська тощо);
- засоби радіоелектронної боротьби.

Зброя масового ураження призначена для спричинення великих руйнувань та ураження великої кількості осіб. Найбільш руйнівною є ядерна зброя. Вона характеризується такими бойовими властивостями: раптовість та значний радіус ураження, величезна руйнівна сила, масовість ураження людей і техніки, морально-психологічний вплив [5].

Ядерна зброя має такі фактори ураження:

1. Ударна хвиля (миттєво охоплює людину з усіх боків, може призводити до важких травм: контузія, переломи, струс мозку, розриви внутрішніх органів).
2. Світлове випромінювання (призводить до сліпоты та опіків різного ступеня).
3. Радіаційне ураження місцевості (внаслідок вибуху радіоактивні речовини забруднюють повітря, воду, ліси, споруди та й взагалі всі відкриті предмети).
4. Проникаюча радіація (призводить до опіків, променевої хвороби, смерті; може спричиняти онкологічні захворювання, пухлини та генетичні мутації).

5. Електромагнітний імпульс (пошкоджується радіоелектронна та електротехнічна апаратура, транспортні засоби та об'єкти, що використовують електричну енергію).

ДСНС України надає такі рекомендації щодо дій у випадку радіоактивного зараження [3]:

1. Якщо під час ядерного удару ви знаходитесь на вулиці, потрібно негайно знайти укриття і захистити органи дихання найпростішими засобами.

2. Якщо Ви вдома, то необхідно зачинити вікна, двері, заклеїти щілини; продукти харчування і воду помістити у щільно закриту тару.

3. Зібрати «тривожну валіжку» (покласти, насамперед, документи, гроші та ліки).

4. Не виходити з приміщення без нагальної потреби; уважно слухати інформацію з офіційних джерел.

5. Провести йодну профілактику (якщо про це заявили органи управління цивільного захисту): прийняти препарат йодид калію або накапати настоянку йоду.

6. При евакуації: використовувати найпростіші засоби захисту, на забрудненій території не сидіти на землі, не торкатися предметів.

Хімічна зброя – це також зброя масового ураження, дія якої базується на використанні бойових токсичних хімічних речовин [5]. Використання хімічною зброєю заборонено Конвенцією про заборону хімічної зброї (1993).

Хімічна зброя за фізіологічної дією на організм буває нервово-паралітичної дії (зарин, зоман), шкірно-наривної (іприт), загальноотруйної (синільна кислота), задушливої (хлор, фосген), подразнювальної (хлорацетофенон) та психологічної дії (Бі-Зет).

Хімічну зброєю найчастіше розповсюджують методом розпилювання за допомогою літаків або ж вибуховими пристроями (авіабомбами, ракетами).

У сучасній історії відомі випадки використання таких хімічних речовин як зарин, іприт, хлор. Наприклад, у Сирії було проведено не менше 50 хімічних атак.

Проблемою хімічних речовин нервово-паралітичної дії, є те, що деякі з них (зокрема, зарин) не мають вираженого запаху чи кольору. Отруйна речовина потрапляє в організм людини через шкіру, слизові оболонки ока та органи дихання.

Симптомами отруєння зарином є міоз (звуження зіниць), задишка, утруднене дихання, біль у грудях, загальна слабкість, блювота, втрата координації, короткочасні судоми [6].

Як діяти під час загрози хімічної атаки [3]:

1. Якщо Ви знаходитесь на вулиці, негайно застосуйте найпростіші засоби захисту органів дихання.

2. Якщо відсутня можливість залишити небезпечну зону, зайдіть у найближче приміщення.

3. Із зони хімічного зараження необхідно йти у бік, перпендикулярний напрямку вітру, та обходити тунелі, яри, лощини.

4. Вийшовши із зони зараження, потрібно зняти верхній одяг, ретельно вимити очі, ніс, рот, за можливості прийняти душ.

5. Якщо Ви вдома, вимкніть газ і електропостачання, надійно загерметизуйте приміщення, не вмикайте кондиціонер.

6. Підготуйте «тривожну валіжку», запаси питної води та продуктів харчування у герметичному пакуванні.

7. Дізнайтеся достовірну інформацію з офіційних джерел.

Біологічна зброя – це зброя масового ураження, вражаюча дія якої ґрунтується на використанні інфекційних властивостей біологічних речовин [5].

Біологічна зброя може викликати такі інфекційні захворювання: чума, сибірка, холера, туляремія, натуральна віспа, ботулізм тощо.

Штами різних хвороботворних бактерій прищеплюються гризунам, комахам, рослинам для викликання епідемій. При перших ознаках біологічної атаки оголошується карантин, проводиться дезінфекція місць зараження, дератизація.

Звичайна зброя теж загрожує життю і здоров'ю людини. Є багато видів, які можуть

нашкодити мирному населенню. Так, сьогодні вся територія України перебуває під загрозою ракетних ударів. Населені пункти, які знаходяться на лінії фронту, постійно піддаються обстрілам артилерії. Щоб убезпечити себе, дотримуйтеся таких загальних правил [3]:

1. Не нехуйте сигналами «повітряної тривоги».
2. Якщо Ви потрапили у перестрілку на вулиці, то одразу ж лягте і озирніться, щоб вибрати найближче укриття і пробратись до нього, не піднімаючись у повний зріст (будь-яке мінімальне заглиблення або високий бордюр).
3. За першої нагоди сховайтеся у метро, підземному переході або підвалі найближчого будинку.
4. Якщо ви вдома, то почувши стрілянину, не підходьте до вікон, вимкніть світло у кімнатах.
5. Дотримуйтеся правила «двох стін» або ж заховайтеся у ванній кімнаті (попередньо необхідно зняти дзеркало та перекрити воду).

Ще одне джерело небезпеки – антисанітарна обстановка. До цього призводить перебої у роботі комунальних служб (відсутність водопостачання, електроенергії), нестача медичних препаратів, відсутність повноцінного медичного обслуговування. Крім того, у зоні активних бойових дій на вулицях може знаходитись велика кількість трупів. Тварини, маючи контакт із тілами, можуть стати переносниками інфекцій [2].

При небезпеці інтенсивних бойових дій бажано завчасно зробити запас питної та технічної води, необхідних медикаментів, засобів гігієни, продуктів харчування тривалого зберігання.

Таким чином, слід пам'ятати, що війна завжди призводить до численних людських жертв. Завдання кожної людини – зберегти своє життя і здоров'я. Не можна нехувати сигналами «повітряної тривоги», завчасно варто ознайомитися із правилами поведінки під час надзвичайних ситуацій воєнного характеру, підготувати «тривожну валізу». Під час небезпеки не піддавайтеся паніці, інформацію отримуйте із надійних джерел.

Список використаних джерел

1. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Запарний В. В. *Безпека життєдіяльності*: навч. посіб. За ред. Є. П. Желібо. 6-е вид. К.: Каравела, 2008. 344 с.
2. Надзвичайні ситуації воєнного часу: види та джерела виникнення. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/ecology/21278/>
3. Осипенко С. І., Ткач О. В. *Захист і самопоміч у надзвичайних ситуаціях*: посібник для самостійного вивчення населенням способів захисту від надзвичайних ситуацій та дій у разі їх виникнення. Київ : ДСНС України, 2019. 48 с.
4. Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.1998 № 1099 [Електронний ресурс]. Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1099-98>.
5. Собакарь А. О., Казначеев Д. Г., Поливанюк В. Д., Бойко О. І. *Цивільний захист у схемах*: навч. посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.
6. Стеблюк М. І. *Цивільна оборона*: підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2004. 490 с.